

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

FEBRUARIE/MAART 2016

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 11 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1****1.1 Meervoudigekeuse-vrae**

1.1.1	D ✓✓		
1.1.2	C ✓✓		
1.1.3	B ✓✓		
1.1.4	A ✓✓		
1.1.5	B ✓✓		
1.1.6	A ✓✓		
1.1.7	D ✓✓		
1.1.8	C ✓✓		
1.1.9	C ✓✓		
1.1.10	D ✓✓	(10 x 2)	(20)

1.2 Pasitens

1.2.1	D ✓✓		
1.2.2	F ✓✓		
1.2.3	A ✓✓		
1.2.4	L ✓✓		
1.2.5	B ✓✓		
1.2.6	H ✓✓		
1.2.7	C ✓✓		
1.2.8	J ✓✓		
1.2.9	K ✓✓		
1.2.10	E ✓✓	(10 x 2)	(20)

1.3 Korrekte landboukundige term

1.3.1	Selektiewe weiding ✓		
1.3.2	Ekstensiewe stelsel ✓		
1.3.3	Opbrengs ✓		
1.3.4	Sterilisering ✓		
1.3.5	Meganisasie ✓		
1.3.6	Korttermynkrediet ✓		
1.3.7	Begroting ✓		
1.3.8	Vraag en aanbod ✓		
1.3.9	Beplanning ✓		
1.3.10	Koöperatiewe ✓	(10 x 1)	(10)

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B**VRAAG 2: FISIËSE EN FINANSIËLE BEPLANNING****2.1.1 VIER effekte van ongesondheid op produktiwiteit**

- Afwesigheid van werk ✓
 - Verlies aan produktiewe tyd gedurende mediese behandeling ✓
 - Werk oorlading van gesonde werkers ✓
 - Verlies aan ondervinding ✓
 - Verhoogde mediese koste vir die besigheid ✓
 - Laer winsmarge ✓
- (Enige 4) (4)

2.1.2 Werkloosheidsversekeringswet, 2001 (Wet 63 van 2001)

- Maak voorsiening vir sekuriteit van plaaswerkers ✓
 - Sodra hul werkloos raak as gevolg van siekte, bedanking, ontslag, vermindering ✓
- (2)

2.2 Items ingesluit in dienskontrak

- Volle naam en adres van werkgewer ✓
 - Naam en pos bekleer van die werknemer ✓
 - Datum van diensaanvaarding ✓
 - Werkstreeke en werksure ✓
 - Vergoeding en oortyd vergoeding ✓
 - Verlof ✓
- (Enige 5) (5)

2.3 Funksies van grond as hulpbron in landbouproduksie

- Groeimedium vir plantegroei/anker die plant ✓
 - Voorsien minerale/elemente vir plante ✓
 - Hou en voorsien vog aan plante ✓
 - Habitat voordelige en nie - voordelige mikro-organismes ✓
 - Speel 'n rol in herwinning van besoedelde water en lug ✓
- (Enige 4) (4)

2.4.1 Beste metode vir wegdoening van chemikaliehouers

- Verbranding ✓
 - Begrawe houers diep ondergronds ✓
 - Stuur terug na vervaardiger vir herverbruik/herwinning ✓
- (Enige 2) (2)

2.4.2 Effek van verkeerde toediening van chemikalieë op gronde en die omgewing

- Grond degradasie/agteruitgang ✓
 - Omgewingsbesoedeling ✓
 - Dood grond organismes ✓
 - Ondergrondse waterbesoedeling ✓
 - Oppervlakte waterbesoedeling ✓
 - Drastiese verandering in grondreaksie ✓
- (Enige 4) (4)

- 2.5 **Grondkwaliteite**
- Vrugbaarheid ✓
 - Waterkapasiteit/hou vermoë ✓
 - Fisiese aktiwiteite ✓
 - Vermoë om te erodeer ✓ (Enige 3) (3)
- 2.6 **Funksies van kontoere in verband met kontrole oor gronderosie**
- Deur die helling te verkort word die tempo en hoeveelheid watervloed verlaag ✓
 - Verander die helling om vloeiende water te vertraag ✓ (2)
- 2.7.1 **Voordele van die gebruik van GPS in plaas werksaamhede**
- Bespaar op insette ✓
 - Toediening van inset waar dit nodig is ✓
 - Bespaar geld ✓
 - Optimale hulpbronbenutting ✓ (Enige 3) (3)
- 2.7.2 **Die afkorting GPS voluit geskryf**
- Globale Posisioneringstelsel ✓ (1)
- 2.7.3 **Boerderystelsel wat GPS benut**
Prenisieboerdery ✓ (1)
- 2.7.4 **Definisie vir die term ruitsele**
- Is die verdeling van landbouveld in kleiner eenhede ✓
 - Vir die doel van grondontleding en grondanalise ✓ (2)
- 2.7.5 **Tipe data verkry vanaf ruitsele**
- pH-status ✓
 - Nutriënt status van die grond ✓
 - Grondvorm/series ✓
 - Grondtipe ✓ (Enige 2) (2)
- 2.8 **Voorsorgmaatreëls waaraan voldoen moet word met implemente en masjinerie**
- Dra altyd geskikte beskermde klere ✓
 - Moenie bewegende dele van masjiene aanraak nie ✓
 - Maak seker mense is veilig wanneer implemente gekoppel word ✓
 - Maak seker ratte en katrolle is beskerm deur 'n veiligheidskerm ✓
 - Slegs een persoon moet toegelaat word op 'n trekker/implement ✓
 - Gebruik die korrekte gereedskap vir elke taak ✓ (Enige 4) (4)

- 2.9.1 **DRIE primêre doelwitte van begroting vir 'n boerdery**
- Limiete te stel op bedrae vir plaasaktiwiteite ✓
 - Om krediet betyds te verkry ✓
 - Om hulpbronne te koördineer en geld te spandeer soos beplan is ✓
 - Om te bepaal of die onderneming moet uitbrei al dan nie ✓ (Enige 3) (3)
- 2.9.2 **Voordele van 'n kontantvloeiëbegroting**
- Voorsien 'n riglyn vir boerdery uitgawes ✓
 - Vermeld die bron van geld ✓
 - Voorkom impulsiewe aankope deur die boer ✓
 - Vermeld die hoeveelheid geld beskikbaar elke week of maand ✓ (4)
- 2.10 **Bronne van inligting beskikbaar vir die boer**
- Webtuiste ✓
 - Publikasies van kommoditeit organisasies ✓
 - Landbouvoorligtingsdienste ✓
 - Boeredae ✓
 - Publikasies van finansiële instellings ✓
 - Nuusmedia (koerante, radio of televisie) ✓ (Enige 4) (4)
- [50]**

VRAAG 3: ENTREPRENEURSKAP, REKORDDOUDING, BEMARKING EN BESIGHEIDSBEPANNING

- 3.1.1 **DRIE redes vir die ontwikkeling van 'n besigheidsplan**
- Om uitvoerbaarheid en lewensvatbaarheid van besigheidsidee te toets ✓
 - Bepaling van finansiële behoefte ✓
 - Om daaglikse werksaamhede te bepaal ✓
 - Versekering van effektiewe besigheidsbestuur ✓
 - Om probleme vooruit raak te sien ✓
 - Om kennis in te win rakende bemarking aangeleenthede ✓
 - Herposisionering van die besigheid ✓ (Enige 3) (3)
- 3.1.2 **TWEE interne en TWEE eksterne faktore vanaf SSGB (SWOT) analise**
- (a) Interne faktore**
- Sterk punte ✓
 - Swak punte ✓ (2)
- (b) Eksterne faktore**
- Geleenthede ✓
 - Bedreigings ✓ (2)
- 3.2.1 **Definisie van entrepreneurskap**
- Dit is die proses van die ontdekking, evaluering en benutting van geleenthede ✓
 - Om 'n nuwe besigheid te begin en te laat groei ✓ (2)

3.2.2 DRIE eienskappe van entrepreneurs

- Sterk selfvertroue ✓
- Neem risiko ✓
- Begin self die besigheid ✓
- Goeie menseverhouding ✓
- Verantwoordelik ✓
- Harde werker ✓
- Dromer/visioenêr ✓
- Sien geleenthede ✓
- Besluitnemer ✓
- Betroubaar ✓
- Energiek ✓
- Bestuursvaardighede ✓ (Enige 3) (3)

3.3.1 Primêre besigheid

- Produsering van 'n rou landbouprodukt ✓ (1)

3.3.2 Sekondêre besigheid

- Prosessering van 'n landbou rouprodukt in 'n ander produkt op die plaas ✓
- Prosessering van die rouprodukt om dit meer aanvaarbaar vir die verbruiker te maak ✓ (Enige 1) (1)

3.3.3 Tersiere besigheid

- Dienslewering aan toeriste/kliënte wat die plaas besoek ✓ (1)

3.4 Doel van die byhou van rekords deur 'n boer

- Stel van doelwitte vir die onderneming ✓
- Beplanning en implementering van plaasaktiwiteite ✓
- Beplanning vir die toekoms ✓
- Skep van 'n data basis (geskiedenis) van die plaas ✓ (Enige 2) (2)

3.5.1 Tabuleer voordele en nadele van die gebruik van rekenaars

Voordele	Nadele
<ul style="list-style-type: none"> • Makliker toegang tot inligting ✓ • Berekeninge word meer akkuraat gedoen ✓ • Meer inligting kan in kleiner ruimte gestoor word ✓ • Vergelykings kan makliker gedoen word ✓ • Kan gebruik maak van getoetste en betroubare programme vir produksie, finansiële en fisiese rekords ✓ • Oordrag van inligting is makliker ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> • Die boer moet rekenaar geletterd wees ✓ • In geval van kragonderbrekings is rekords nie toeganklik ✓ • Dit is duur om rekenaars aan te koop ✓ • Tegnologie moet op 'n gereelde basis opgegradeer word ✓ • Dit neem tyd om data op te dateer ✓
(Enige 2)	(Enige 2)

(4)

3.6 Inligting oor elke plaaswerker

- Plaaswerker se naam en ID-nommer ✓
- Persoonlike inligting ✓
- Datum van aanstelling ✓
- Teenwoordigheid/Afwesigheid van werk ✓
- Vakansie/Siekeverlof ✓
- Werksure en oortyd ✓
- Kontrak/Tydperk van aanstelling ✓
- 'In Natura'-betaling ✓

(Enige 3) (3)

3.7 Aspekte in 'n logboek vir plaasmasjinerie en implemente

- Datum van aankope ✓
- Prys van item aangekoop ✓
- Jaarlikse depresiasie van items aangekoop ✓
- Hoeveelheid van elke item aangekoop, verlore, vervang en voorraad ✓

(Enige 2) (2)

3.8.1 Inventaris

- 'n Inventarisvorm word gebruik om die boer 'n aanduiding te gee van al die bates en laste wat aan die boerdery behoort ✓

(1)

3.8.2 Tjek

- 'n Tjek word gebruik om kontant te verkry vanaf 'n bank of om vir dienste/goedere ontvang te betaal ✓

(1)

3.8.3 Faktuur

- 'n Faktuur word gebruik om goedere te verkoop ✓

(1)

**3.9 PROEFBALANS VAN GROENTEBOERDERY KOÖPERATIEF
OP 31 OKTOBER 2014**

		Debiet		Krediet	
3.9.1	Kapitaal			250 000	00 ✓
3.9.2	Kontantonttrekkings	45 000	00 ✓		
	Voertuie	88 000	00		
	Handelsvoorraad	176 000	00		
	Debietorders	69 000	00		
	Verkope			890 000	00
3.9.3	Huurinkomste			36 000	00 ✓
	Rente op inkomste			7 000	00
	Koste van verkope	550 000	00		
	Salarisse	225 000	00		
3.9.4	Bankkoste	2 000	00 ✓		
	Skryfbehoeftes	13 500	00		
	Rente op lening	4 000	00		
	Water en elektrisiteit	7 000	00		
	Advertensies	2 000	00		
3.9.5	TOTAAL	1 183 000	00 ✓	1 183 000	00 ✓

(1)

(1)

(1)

(1)

(2)

- 3.10 **Faktore wat ekonomiese lewensvatbaarheid van 'n plaas beïnvloed**
- Uitset per seisoen ✓
 - Prys verkry per eenheid ✓
 - Koste van insette ✓
- (Enige 2) (2)
- 3.11 **Groothandelaars en kommissie agente**
- Groothandelaars dra produkte oor vanaf die produsente na kleinhandelaars deur die hantering van groot hoeveelhede produkte teen die laagste moontlike prys ✓
 - Kommissie agente opereer namens groothandelaars/produsente teen 'n sekere persentasie as kommissie ✓
- (2)
- 3.12.1 **Bemarkingstelsel**
- Vrye bemarking/Vrye markstelsel ✓
- (1)
- 3.12.2 **Bemarkingaspek**
- C ✓
- Rede**
- Meeste tussengangers word gebruik ✓
 - Waarde is tot die produk toegevoeg ✓
- (3)
- 3.12.3 **Bemarkingskanaal**
- Plaasstal bemarking ✓
- (1)
- 3.13 **Metode van prys vasstelling**
- Koste/Prys plus % wins ✓
 - Kompetisie georiënteerd/heersende pryse/mark georiënteerde prys ✓
 - Koste plus twee keer arbeid/arbeid plus twee keer koste ✓
 - Vraag en aanbod ✓
 - Gelykbreekpunt ✓
- (Enige 2) (2)
- 3.14.1 **Bereken bruto inkomste**
- Bruto inkomste = 4 ton x 10 ha x R3 000/ton ✓
= R120 000 ✓
- (2)
- 3.14.2 **Bereken gelykbreekpunt**
- Gelykbreekpunt = $\frac{(VK+Vek)}{VP}$
 - Gelykbreekpunt = $\frac{(R4\ 000+R2\ 000)}{R3\ 000}$ ✓
= 2 ton/ha ✓
- (2)

[50]

VRAAG 4: OES, PROSESSERING, BESTUUR EN AGRITOERISME**4.1 Belangrikheid van voginhoud tydens oes**

- Vog dra by tot massa waarvolgens betaling gedoen word ✓
- Hoë voginhoud maak produkte ontvanklik vir swam besmetting ✓
- Hoë voginhoud bevorder verrotting ✓ (Enige 2) (2)

4.2. Tabuleer voordele en nadele van opberging van bederfbare gewasse

	Voordele van berging van bederfbare gewas		Nadele van berging van bederfbare gewas	
4.2.1	Produkte hou langer ✓	4.2.1	Dit is duur ✓	
4.2.2	Kwaliteit word vir 'n langer tydperk behou ✓	4.2.2	Dit is duur ✓ Verandering in smaak ✓ (Enige 1)	(4)

4.3.1 Betekenis van die term waarde toevoeging

- Beteken om 'n roumateriaal te neem en te prosessee ✓
- OF**
- Byvoeging van middele om die roumateriaal te verander in verkoopbare item wat deur spesifieke groep verbruikers gekoop sal word ✓ (2)

4.3.2 Voordele van waardetoevoeging in landboubesighede

- Verhoog die prys wat jy vir die roumateriaal sal verkry/hoër inkomste ✓
- Beskikbaar regdeur die jaar ✓
- Langer rakleefyd ✓
- Bepaal jou eie toekoms/Bepaal jou inkomste ✓
- Skep klandisie/naam waarde ✓
- Skep werk ✓ (Enige 2) (2)

4.3.3 Finansiële stabiliteit van 'n landbou onderneming

- Boer identifiseer gaping in die mark en deur prosesering word waarde toegevoeg tot die rouprodukt ✓
- Die nuwe waarde toegevoegde produk kan 'n inkomste genereer wat bydrae tot die finansiële lewensvatbaarheid van die plaas ✓ (2)

4.4.1 Roestande waaronder mikrobies nie sal oorleef nie

- Droë omgewing ✓
- Lae temperatuur (koue) ✓
- Baie hoë temperatuur (hitte) ✓
- Waar daar geen suurstof is ✓
- Waar chemikalieë teenwoordig is ✓ (Enige 4) (4)

4.4.2 Voedselprodukte uit fermentasie

- Gisprodukte soos brood/wyn/bier ✓
- Asyn ✓
- Gis ✓
- Jogurt ✓ (Enige 2) (2)

4.5.1 Uitvoer

- Wanneer produkte van een land verskuif/verkoop na 'n ander land vir gebruik of aanwending ✓ (1)

4.5.2 Aanspreeklikheid op uitvoerprodukte

- Latente defekte ✓
- Verkeerdelik beskryf ✓
- Vervaardigingsfoute ✓
- Verkeerdelik verskeping ✓
- Onaanvaarbaarheid van die artikel vir die doel ✓ (Enige 2) (2)

4.6 Reëls en regulasies wat gevolg moet word tydens vervoer van diere

- Glywerende vloer (van voertuig of sleepwa) ✓ – om te verhoed dat diere val en hulself beseer ✓
- Voldoende sywande van voertuie of sleepwaens ✓ – voorkom dat diere van voerue afval ✓
- Hoogte in multivlak voertuie moet voldoende wees ✓ – moontlik te maak vir groter diere om op volle been te staan en lug vrylik te laat deurvloei ✓
- Voertuie moet ruim wees ✓ – om veiligheid van diere te verseker tydens vervoer ✓ (8)

4.7 Rol van plaaslike gemeenskap in agritoerisme**4.7.1 Bemagtiging van gemeenskap**

- Gemeenskap ontwikkel hul eie eko-aantreklikheid en voorsien werkgeleenthede vir die hele gemeenskap ✓
- Geld spandeer deur toeriste versprei na die hele gemeenskap ✓ (2)

4.7.2 Betrokkenheid van gemeenskapslede:

- Gemeenskapslede moet saamwerk met agritoerisme toeroperateurs ✓
- Hulle moet die omgewing bewaar deur 'n area te skep wat veilig en aantreklik is vir toeriste ✓ (2)

4.7.3 Bewustheid van agritoerisme

- Individue raak omgewing sensitief en poog om inheemse plante te bewaar ✓
- Werk vir die ontwikkeling van grond vir agritoerisme, verkoop van plaaslike kunswerk aan toeriste en maak die area 'n vriendelike gebied ✓ (2)

4..8.1 Stappe wat boer moet implementeer vir effektiewe kontrole

- Stel standarde ✓
- Meet en evalueer prestasie ✓
- Meting plas hersien van veranderlike ✓
- Aanpassing/korrigeer om standarde te bereik ✓ (4)

- 4.8.2 **Voordele vir die boer deur toepassing van beheermaatreëls**
- Afwyking vanaf beplande aktiwiteit kom onder die aandag van die bestuurder ✓
 - Tyd en geld word bespaar deur tydige ingryping/intervensie ✓
 - Enige probleem wat kan ontstaan kan betyds die nodige aandag verkry ✓
 - Produksieproses word nie ✓ (Enige 3) (3)
- 4.9 **Redes vir herbepanning van onderneming in boerderybesigheid**
- Veranderinge in tegnologiese en biologiese ✓
 - Verandering in die patroon van die hulpbronne ✓
 - Arbeiders bedank ✓
 - Nuwe insette in die mark ✓
 - Verandering in pryse ✓
 - Pryse van insette styg bv. kunsmis ✓
 - Risiko's en onsekerhede ✓
 - Verandering in weer patrone ✓ (Enige 5) (5)
- 4.10 **Maniere waarop boerdery die welstand van werkers bevorder**
- Deur betrokke te wees by sosiale gemeenskapsprogramme ✓
 - Deur vaardigheidsprogramme te implementeer in die werkplek ✓
 - Veiligheid by die werkplek te bevorder ✓
 - Voorsien leergeleenthede vir werknemers ✓
 - Gee beurse aan kinders van werknemers ✓ (Enige 3) (3)
- TOTAAL AFDELING B: 150**
GROOTTOTAAL: 200